

22.12.2024 31. helluntain jälkeinen sunnuntai, pyhien isien sunnuntai (sunnuntai ennen Kristuksen syntymää)

Liturgiassa luetaan vain ne tekstit, jotka ovat sunnuntaina ennen Kristuksen syntymän juhlaa. Käsittelen kuitenkin tässä myös vuoroluvun mukaiset tekstit.

Vuoroluvun mukainen epistola

”Tämä sana on varma ja vastaanottamisen arvoinen: Kristus Jeesus on tullut maailmaan pelastamaan syntisiä, joista minä olen suurin. Mutta minut armahdettiin, jotta Kristus Jeesus juuri minussa osoittaisi, kuinka suuri hänen kärsivällisyytensä on. Näin olisin myös vastedes esimerkkinä niille, jotka uskovat häneen ja saavat ikuisen elämän. Ikuiselle kuninkaalle, kuolemattomalle, näkymättömälle ja ainoalle Jumalalle kunnia ja kirkkaus aina ja ikuisesti! Aamen. (1. Tim. 1: 15 – 17)

”Kristus Jeesus on tullut maailmaan pelastamaan syntisiä.” Tämä sama asia on ilmaistu myös evankeliumeissa (Joh. 3: 17; Luuk. 19: 10; Matt. 9: 13). Paavali kuvaa itseään ”suurimmaksi syntiseksi”. Taustalla on se, että hän oli fariseuksena toiminut kristittyjen vainoajana. Paavalin kääntymys vainoajasta kristityksi on malli kaikille muille. Teksti päättyy Jumalan ylistämiseen.

Vuoroluvun mukainen evankeliumi

”Kun Jeesus lähestyi Jerikoa, tien vieressä istui sokea mies kerjäämässä. Kuullessaan, että tiellä kulki paljon väkeä, mies kysyi, mitä oli tekeillä. Hänelle kerrottiin, että Jeesus Nasaretilainen oli menossa siitä ohi. Silloin hän huusi: ”Jeesus, Daavidin Poika, armahda minua!” Etumaisina kulkevat käskivät hänen olla hiljaa, mutta hän vain huusi entistä kovemmin: ”Daavidin Poika, armahda minua!” Jeesus pysähtyi ja käski tuoda hänet luokseen. Mies tuli, ja Jeesus kysyi häneltä: ”Mitä haluat minun tekevän sinulle?” Mies vastasi: ”Herra, anna minulle näköni.” Silloin Jeesus sanoi hänelle: ”Saat näkösi. Uskosi on parantanut sinut.” Siinä samassa mies sai näkönsä ja hän lähti seuraamaan Jeesusta ylistäen Jumalaa. Ja kaikki, jotka näkivät tämän, kiittivät ja ylistivät Jumalaa.” (Luuk. 18: 35 – 43)

Sama kertomus on Matteuksella (Matt. 20: 29 – 34) sekä Markuksella (Mark. 10: 46 – 52).

Luukas on jo kahdesti aikaisemmin kertonut, että Jeesuksen toiminta on tuova sokeille näön ja Jumalan lupaukset täyttyvät (Luuk. 4: 18; 7: 22). Luukas on myös kahdesti kehottanut kutsumaan sokeita ”pitoihin” (Luuk. 14: 13, 21). Nyt Luukas tiivistää opetuksen kertomalla, miten Jeesus parantaa yhden yhteiskunnan huono-onnisen.

Hieman ennen Jeesus oli puhunut opetuslapsilleen niistä kärsimyksistä, joihin Hän Jerusalemissa joutuisi. Opetuslapset eivät kuitenkaan ymmärtäneet Hänen puhettaan. Nyt tämä kertomus sokean näkemisestä tuo näkökulman opetuslasten kyvyttömyyteen ymmärtää Jeesuksen opetusta. Tarvitaan uskoa, joka avaa silmät ymmärtää, kuka Jeesus on ja seurata Häntä Hänen opetuslapsenaan.

Sokea pyysi armahdusta ”Daavidin Pojalta”. Tämä ilmaisu osoittaa, että sokea piti Jeesusta Messiaana. Messias -käsitteeseen liittyi joko uskonnollisia tai poliittisia odotuksia riippuen siitä, mitä ihminen ajatteli Messiaan olevan. Sokea pyytää apua näkökyvyn saamiseen. Hänen odotuksensa eivät ole poliittisia.

Jeesus on ”Daavidin Poika”. Hän kuului Daavidin sukuun (Luuk. 1: 27) ja Hän saa isänsä Daavidin istuimen (Luuk. 1: 32). Jeesuksen ja Daavidin suhde oli kuitenkin erilainen, kuin vain syntymän perusteella tuleva, sillä Daavid oli kutsuva Messiaasta Herrakseen (Luuk. 20: 41 – 44). Tämä kertomus osoittaa, että saada Daavidin valtakunnan valtaistuimen merkittiin sitä, että tuli pitää huolta yhteiskunnan vähäosaisista.

Jeesus kysyi: ”Mitä haluat minun tekevän sinulle?” Meistä kysymys voi tuntua oudolta. Kreikkalaisen tekstin valossa se ei ole outo. Sana armo (eleos) tarkoittaa paitsi meidän ymmärtämäämme armoa, niin myös köyhälle annettua almuja. Kysymys ja siihen sokean antama vastaus selventää tilanteen.

”Uskosi on parantanut sinut” voidaan kääntää myös ”pelastanut sinut”. Pelastuminen näkyy siinä, että parantunut lähti seuraamaan Jeesusta, hänestä siis tuli opetuslapsi.

Pyhien isien sunnuntain epistola

”Koska hän uskoi, hän asettui muukalaisena luvattuun maahan ja asui siellä teltoissa, ja niin asuivat myös Iisak ja Jaakob, jotka perivät saman lupauksen. Abraham odotti sitä kaupunkia, joka on rakennettu vankalle perustalle ja jonka Jumala itse on suunnitellut ja tehnyt. Usko sai Abrahamin tuomaan Iisakin uhriksi, kun hänet pantiin koetteelle. Hän oli valmis uhraamaan ainoan poikansa, vaikka oli saanut lupaukset, vaikka hänelle oli sanottu: ”Iisakin jälkeläisiä sanotaan sinun lapsiksesi.”

Hän päätteli, että Jumala kykenee jopa herättämään kuolleen, ja niin hän sai poikansa takaisin, ylösnousemuksen ennusmerkkinä. Uskon tähden, tulevaisuus mielessään, antoi Iisak siunauksensa Jaakobille ja Eesaulle. Uskon tähden siunasi kuoleva Jaakob Joosefin kummankin pojan ja rukoili sauvaansa vasten kumartuneena. Uskon tähden puhui Joosef loppunsa lähetessä siitä, että Israelin kansa kerran lähtee Egyptistä, ja määräsi, mitä hänen luilleen oli tehtävä. Mitäpä tähän enää lisäisin? Minulla loppuisi aika, jos kertoisin Gideonista, Barakista, Simsonista ja Jeftasta, Daavidista, Samuelista ja profeetoista. Uskon voimalla he kukistivat valtakuntia, pitivät yllä oikeutta ja pääsivät näkemään lupauksen täyttymisen. He tukkivat leijonien kidat, sammuttivat roihuavan tulen ja välttivät miekaniskut. He olivat heikkoja, mutta he voimistuivat, heistä tuli väkeviä sotureita, he työnsivät takaisin vihollisen joukot. Jotkut naiset saivat kuolleet omaisensa elävinä takaisin. Monet kidutettiin hengiltä. He olivat torjuneet heille tarjotun vapautuksen, koska halusivat parempaan ylösnousemukseen. Toiset saivat osakseen pilkkaa ja ruoskaniskuja, jopa kahleet ja vankeuden. Heitä kivitettiin kuoliaaksi, heitä sahattiin kahtia ja surmattiin miekalla lyöden. He joutuivat kuljeksimaan lampaan- ja vuohennahat vaatteinaan, he kärsivät puutetta, heitä ahdistettiin ja piestiin. He olivat liian hyviä tähän maailmaan, ja niin heidän oli harhailtava autiomaassa ja vuorilla ja asuttava luolissa ja maakuopissa. Kaikista näistä on heidän uskonsa perusteella annettu kirjoituksissa hyvä todistus, mutta sitä, mikä on luvattu, he eivät vielä saaneet. Jumalalla oli näet meitä varten varattuna vielä parempaa, eivätkä he siksi voineet päästä täydellisyyteen ilman meitä.” (Hepr. 11: 9 – 10, 17 – 23, 32 – 49)

”Abraham odotti sitä kaupunkia” viittaa taivaalliseen Jerusalemiin, Jumalan valtakuntaan. Abraham siis näki todelliseksi kotipaikakseen taivaan valtakunnan, ei mitään maan päällä olevaa paikkaa. Tässä hänestä on tehty kristityn kaltainen, sillä kristitty on aina maan päällä muukalainen ja hänen elämänsä päämäärä on pelastus, Jumalan valtakunta.

Viimeisenä esimerkkinä oli Abrahamin suostumus uhrata poikansa Iisak (1. Moos. 22: 1 – 19). Lopulta Abraham ei uhria toimittanutkaan enkelin estäessä hänet sitä tekemästä viime hetkellä. Vaikka Iisak ei kuollutkaan, niin tämän tapahtuman nähdään ennakoivan Kristuksen uhria ja ylösnousumusta.

Tämän jälkeen kirjoittaja tuo esille muita Vanhan testamentin uskon sankareita mainiten heistä osan nimeltä. Jakeissa 35 b – 38 mainitut tapahtumat ovat todennäköisesti niitä uskollisia israelilaisia, jotka kärsivät vainoja makkabealaiskapinan yhteydessä (1. Makk.1: 60 – 63; 7: 34; 2. Makk. 6: 18 – 31; 7: 1 – 42).

”Sitä, mikä on luvattu, he eivät vielä saaneet.” Jumala oli luvannut pelastuksen ja tuon pelastusteen Jeesus Kristus suoritti kuolemalla ristillä meidän puolestamme. Tämä yksi ja ainoa pelastusteko on pelastava niin edellä mainitut uskon sankarit kuin kaikki muutkin, jotka uskovat Kristukseen Jeesukseen.

Pyhien isien sunnuntain evankeliumi

”Jeesuksen Kristuksen, Daavidin pojan ja Abrahamin pojan, sukuluettelo: Abrahamille syntyi Iisak, Iisakille Jaakob, Jaakobille Juuda ja tämän veljet. Juudalle Peres ja Serah, joiden äiti oli Tamar, Peresille Hesron, Hesronille Ram, Ramille Amminadab, Amminadabille Nahson, Nahsonille Salma, Salmalle Boas, jonka äiti oli Rahab, Boasille Obed, jonka äiti oli Ruut, Obedille Iisai ja Iisaille Daavid, kuningas. Daavidille syntyi Salomo, jonka äiti oli Urian vaimo, Salomolle Rehabeam, Rehabeamille Abia, Abialle Asaf, Asafille Josafat, Josafatille Joram, Joramille Ussia, Ussialle Jotam, Jotamille Ahas, Ahasille Hiskia, Hiskialle Manasse, Manasselle Amos, Amosille Josia ja Josialle Jekonja ja tämän veljet Babylonian pakkosiirtolaisuuden aikoihin. Kansan pakkosiirron jälkeen Jekonjalle syntyi Sealtiel, Sealtielille Serubbabel, Serubbabelille Abihud, Abihudille Eljakim, Eljakimille Asur, Asurille Sadod, Sadokille Jakin, Jakinille Elihud, Elihudille Eleasar, Eleasarille Mattan, Mattanille Jaakob ja Jaakobille Joosef, Marian mies. Maria synnytti Jeesuksen, jota sanotaan Kristukseksi. Sukupolvia on siis Abrahamista Daavidiin kaikkiaan neljätoista, Daavidista pakkosiirron aikaan samoin neljätoista, ja siitä taas neljätoista Kristukseen. Jeesuksen Kristuksen syntymä tapahtui näin. Maria, Jeesuksen äiti, oli kihlattu Joosefille. Ennen kuin heidän liittonsa oli vahvistettu, kävi ilmi, että Maria, Pyhän Hengen vaikutuksesta, oli raskaana. Joosef oli lakia kunnioittava mies mutta ei halunnut häpäistä kihlattiaan julkisesti. Hän aikoi purkaa avioliittosopimuksen kaikessa hiljaisuudessa. Kun Joosef ajatteli tätä, hänelle ilmestyi unessa Herran enkeli, joka sanoi: ”Joosef, Daavidin poika, älä pelkää ottaa Mariaa vaimoksesi. Se, mikä hänessä on siinnyt, on lähtöisin Pyhästä Hengestä. Hän synnyttää pojan, ja sinun tulee antaa pojalle nimeksi Jeesus, sillä hän pelastaa kansansa sen synneistä.” Tämä kaikki tapahtui, jotta kävisi toteen, mitä Herra on profetan suulla ilmoittanut: - Katso, neitsyt tulee raskaaksi ja synnyttää pojan, ja hänelle annetaan nimeksi Immanuel – se merkitsee: Jumala on meidän kanssamme. Unesta herättyään Joosef teki niin kuin Herran enkeli oli käskenyt ja otti Marian vaimokseen. Hän ei kuitenkaan koskenut vaimoonsa ennen kuin tämä oli synnyttänyt pojan. Joosef antoi pojalle nimen Jeesus.” (Matt. 1: 1 – 25)

Myös Luukkaalla on Jeesuksen sukuluettelo (Luuk. 3: 23 – 38). Se eroaa Matteuksen luettelosta. Järjestys on toinen lähtien Jeesuksesta Joosefin kautta aina Jumalaan asti. Osa nimistä on yhteisiä Matteuksen kanssa, osa on eri nimiä.

Markus kutsuu omaa kirjoitustaan evankeliumiksi eli ilosanomaksi. Matteus kutsuu omaa kirjoitustaan kirjaksi. Tämä ei näy nykyisessä suomennoksessa, aikaisemmissa kyllä, missä sukuluettelon sijaan mainitaan syntykirja. Sukuluettelo kuvaa hyvin sitä, mikä on Matteuksen evankeliumissa ensimmäisenä. Vanhempi käännös viittaa todennäköisesti siihen, että Matteuksen evankeliumi oli tarkoitettu seurakuntien johtajille jonkinlaiseksi oppikirjaksi. Johannes käyttää myös evankeliumistaan nimitystä kirja (Joh. 20: 30). Matteuksen käyttämä luonnehdinta tästä kirjasta voidaan kääntää sanoilla synty, alku tai sukuluettelo. Se voi myös viitata Vanhan testamentin kirjaan, joka kertoo luomisesta (1. Moos.).

Tekstin kaksi ensimmäistä sanaa kertovat kirjan päähenkilön: ”Jeesuksen Kristuksen”. Jeesus on kreikkalainen muoto nimestä Joshua, joka yleensä käsitetään sanaksi ”pelastaja” tai ”Jumala pelastaa”. Tarkasti se merkitsee: ”Jahve, pelasta!”. Kristus on latinankielinen muoto kreikkalaisesta sanasta Kristus, joka merkitsee messiasta, voideltua. Vanhan testamentin kuninkaat ja papit oli voideltu öljyllä, mutta Jeesus oli voideltu Pyhällä Hengellä. Daavidin poika viittaa lopun ajan kuningas Daavidin seuraajaan, joka uudistaa Israelin Jumalan kansana. Tätä määritelmää täsmentää myös maininta ”Abrahamin poika”, häntä pidettiin kaikkien uskovien isänä, myös pakanoiden, jotka uskoivat.

Sukuluettelo evankeliumin alussa voi ihmetyttää lukijaa. Sillä on kuitenkin oma tarkoituksensa. Se toimii valtakirjana, siinä esitellään henkilö ja hänen taustansa, jotta kuulija (lukija) ymmärtää, kenen kanssa on tekemisissä. Samalla sukuluettelo kertoo, että jos lukija haluaa tietää enemmän aiheesta, niin hänen tulee tutustua koko Vanhaan testamenttiin, niihin henkilöihin, jotka tässä luettelossa on mainittu.

Luettelo jakautuu kolmeen neljäntoista hengen ryhmään. Heprean kielessä ei ollut erikseen numeroita, vaan tietyillä kirjaimilla oli oma lukuarvonsa. Luku neljäntoista ilmaistiin kirjaimilla D V D (4 + 6 + 4), jotka viittasivat kuningas Daavidiin. Alkuperäisessä tekstissä ei ollut vokaaleja, vaan lukijan tuli osata lisätä vokaalit tekstiin. Kun kuningas Daavid näin ilmaistaan kolmesti, kertoo se Jeesuksen olevan varmasti Daavidin jälkeläinen.

Suurin osa nimistä löytyy Vanhasta testamentista, osa voi olla peräisin suullisesta perinteestä. Todennäköisesti nimiluettelo ei ole historiallisesti oikea, se on siis tehty luettelo. Sen tarkoituksena on vahvistaa Jeesuksen messiaanisuus.

Luettelo on monotoninen. Siinä kerrotaan kenelle syntyi poika ja järjestys on isältä pojalle. Tämän järjestyksen rikkoo kolme asiaa. Ensiksi on maininta Daavidista kuninkaana, toiseksi maininta pakkosiirtolaisuudesta. Kolmas asia ovat maininnat naisista, joita on viisi. Näiden naisten maininta on mietityttänyt tutkijoita. Aikaisemmin on esitetty, että lukuunottamatta Mariaa kaikki olivat syntisiä. Lisäksi he ovat olleet joko pakanoita tai juutalaisuuteen kääntyneitä. Nykyisin kiinnitetään huomiota kahteen asiaan heissä: ensinnäkin heidän aviotaustansa on poikkeava ja toiseksi, heillä kaikilla on ollut tärkeä merkitys Jumalan pelastussuunnitelmassa.

Teksti kulkee miehen sukupuolen mukaan. Se päättyy Joosefiin, mutta tekstissä ei sanota, että Jeesus on Joosefin poika, vaan että Joosef oli Marian mies. Kyseinen kreikkalainen sana tarkoittaa yleensä sanaa mies. Sanaa käytettiin myös aviomiehestä. Tästä sanasta ei siis voi päätellä, että Joosef olisi Marian aviomies.

Maria synnytti Jeesuksen. Tämä vaikuttaa oudolta, ensin esitetään sukuluettelo, joka lähtee Abrahamista ja juuri ennen Jeesusta katkeaa. Tällaisia näennäisiä ristiriitaisuuksia evankeliumeissa on muuallakin. Todennäköinen selitys on se, että sukuluetteloa ei voinut tehdä äidin kautta. Luettelo kuitenkin ainakin osittain pitää paikkansa suhteessa Mariaan. Juutalaisen perinteen mukaan mies ja vaimo kuuluivat samaan heimoon (4. Moos. 36: 8 – 9). Käsken alkuperäisenä tarkoituksena oli pitää heimojen maa-alueet kyseisen heimon jäsenillä. Vanhan kirkon perinteen mukaan myös Maria on kuningas Daavidin sukua.

Sukuluettelon Matteus aloitti Abrahamista, todennäköisesti sen takia, että Abraham sai Jumalalta lupaukset. Lupauksen toteutus on sukuluettelossa viimeisenä: Jeesuksen syntymä. Sukuluettelo kertoo yhden pojan syntymän. Ainoa poikkeus tähän on maininta, että ”Jaakobille Juuda ja tämän veljet. Tämä poikkeus liittyy siihen, että näistä pojista Raamatun mukaan tuli Israelin kaksitoista sukukuntaa, heimoa.

Seuraavaksi Matteus kertoo Jeesuksen syntymäkertomuksen. Marian ikää tässä yhteydessä ei tiedetä varmuudella. Tyttö katsottiin kypsäksi avioliittoon kahdentoista ja puolen (12½) vuoden ikäisenä, mutta asiasta oli poikkeuksia. Joka tapauksessa Maria on hyvin nuori. Teksti esittää, että ”Maria oli Pyhän Hengen vaikutuksesta raskaana”. Jumalan hengestä käytetään Vanhan testamentin

loppupuolella nimitystä Pyhä Henki. Teksti itsessään ei edellytä Marian olleen neitsyt, mutta kirkon näkemyksen mukaan näin oli. Tämä ymmärretään tällaiseksi profeetta Jesajan ennustuksen mukaan: ”Katso, neitsyt tulee raskaaksi ja synnyttää pojan” (vrt. Jes. 7: 14). Tämä on merkki siitä, että nyt syntyvä lapsi on Jumalan Poika. Luomisen yhteydessä Jumalan henki liikkui vetten päällä (1. Moos. 1: 2), nyt Pyhä Henki on jälleen luomassa uutta.

Joosefin osattomuus lapsen syntymään tulee ilmi hänen aikeestaan ”purkaa avioliittosopimus kaikessa hiljaisuudessa”. ”Lakia kunnioittavana” hän aikoi hylätä kihlattunsa. Tämän hän aikoi tehdä salassa. Julkinen kihlauksen purkaminen olisi johtanut Marian kivittämiseen kuoliaaksi. Joosefin aikeen esti Herran enkeli, joka ”ilmestyi yöllä unessa” kertoen Joosefille, että Marian lapsi ”on lähtöisin Pyhästä Hengestä”. Enkeli ilmoittaa pojan nimeksi Jeesus, joka kertoo Hänen tehtävänsä ”pelastaa kansansa sen synneistä”. Synti oli eroa Jumalasta ja siitä juutalaisen käsityksen mukaan seurasi rangaistus. Tämä pelastusteko tapahtuisi Hänen kuolemansa kautta, mutta osa pelastavaa toimintaa oli Hänen julistuksensa Jumalan valtakunnasta.

Lainaus profeetta Jesajalta sisältää nimen ”Immanuel”. Sen merkitys kerrotaan heti: ”Jumala on meidän kanssamme”. Kyse on syvästä Kirkon opetuksesta. Kristus tuli ihmiseksi säilyen Jumalana. Tämä on vastaus kuningas Salomonin kysymykseen hänen rakennutettuaan temppelin: ”Mutta asuisiko Jumala maan päällä? Taivasten taivaatkaan eivät ole sinulle kyllin avarat – miten sitten tämä temppeli, jonka olen rakentanut!” Kyllä, Jumala syntyi ihmiseksi, jotta ihminen voisi kasvaa Jumalan yhteyteen.

Tekstimme viimeinen jae ei kiellä eikä vahvista Marian neitsyyttä. Joosef otti Marian vaimokseen. Hän antoi pojalle nimen Jeesus. Antamalla Hänelle nimen Joosef yhteiskunnan edessä tunnustautui pojan isäksi. Hän antoi enkelin ilmoituksen perusteella pojalle nimen Jeesus. Tässä toteutuu profeetta Jesajan ennustus: Jumala tuli ihmiseksi.